

**UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI” CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE DREPT**

ACTUL JURIDIC UNILATERAL

- REZUMAT -

COORDONATOR:

PROF. UNIV. DR. PAUL VASILESCU

STUDENT DOCTORAND:

OANA-BIANCA GLIGAN (c. CĂBULEA)

CLUJ-NAPOCA

2019

CUPRINS

INTRODUCERE	8
TITLUL I. DESPRE ORIGINILE ACTULUI JURIDIC UNILATERAL	15
1. Conceptul de act juridic	15
1.1. Definiții.....	15
1.2. Voința – element fundamental al actului juridic	17
1.3. Relația dintre voință și efectele juridice vizate.....	19
2. Delimitarea dintre act juridic și fapt juridic	21
2.1. Evoluția clasificării surselor obligaționale	21
2.2. Rolul voinței ca și criteriu de diferențiere între actul juridic și faptul juridic	24
2.2.1. Criteriul voinței dirijate.....	27
2.2.2. Criteriul voinței necesare	30
2.2.3. Este o distincție netă fezabilă?	32
2.2.4. O altă viziune	34
2.2.5. Exemple particulare	35
a) Logodna	36
b) Actele prin care se exercită posesia.....	39
c) Gestiunea de afaceri.....	40
d) Plata	42
e) Contractele de consumație	44
3. Testamentul – arhetipul actului juridic unilateral?.....	46
3.1. Terminologie	46
3.2. Evoluția perspectivei asupra moștenirii testamentare	47
3.2.1. Actul <i>mortis causa</i> era inițial de neconceput.....	48
3.2.2. Apariția unor forme de testament	50
3.2.3. Legatul și fideicomisul.....	56
3.2.4. Testamentul - sursă obligațională?.....	58

3.2.5. Testamentul - expresie a puterii părintelui asupra familiei.....	59
3.3. Testamentul astăzi	62
3.4. Testamentul - arhetipul actului juridic unilateral?.....	65
TITLUL II. DESPRE <i>COMMON LAW</i> ȘI SURSELE SALE	
OBLIGAȚIONALE VOLUNTARE	69
1. Contractul din perspectivă comparată	70
1.1. Importanța temeiului intelectual al contractului.....	70
1.2. Promisiunea în <i>common law</i>	73
1.3. <i>Consideration</i>	76
1.3.1. <i>Consideration</i> versus cauza	78
1.3.2. Promisiunile gratuite.....	79
1.3.3. Atenuarea forței elementului <i>consideration</i>	83
1.3.4. Teorii de înlocuire a elementului <i>consideration</i>	84
2. Actul juridic de formație unilaterală.....	87
2.1. Dreptul continental	87
2.2. <i>Common law</i>	90
3. Promisiunea de recompensă.....	91
3.1. Concepția unilaterală	91
3.2. Concepția contractuală	94
TITLUL III. DESPRE ACTUL ADMINISTRATIV ȘI ACTUL	
ADMINISTRAȚIEI.....	99
1. Actele de putere în dreptul roman.....	99
2. Delimitarea actului administrativ de alte figuri juridice.....	104
2.1. Actul administrativ și actul administrației.....	104
2.1.1. Noțiune.....	104
2.1.2. Analiza anumitor tipuri de acte administrative.....	107
a) Actul jurisdicțional și actul administrativ al instanței judecătorești	107
b) Actul notarial	129
c) Acte administrative care conțin drepturi civile.....	138
2.2. Actul administrativ și actul civil.....	142
2.2.1. Situația obligațiilor.....	142

2.2.2. Situația drepturilor reale	145
2.2.3. Acte de putere publică și acte de putere privată	147
a) Personalitatea juridică dublă	148
b) Puterea publică și puterea privată	149
c) Procura	155
d) Contractele administrative	158
3. Actul administrativ - condiții de valabilitate.....	162
3.1. Consimțământul	164
3.2. Capacitatea.....	168
3.3. Forma.....	169
4. Clasificări ale actului administrativ	172
4.1. În funcție de întinderea efectelor juridice pe care le produce	172
4.2. În funcție de numărul de voințe care contribuie la producerea efectelor juridice	173
4.3. În funcție de procedura de elaborare	174
4.4. În funcție de autorul de la care emană actul	175
5. Actul administrativ și actul civil: diferențe înșelătoare	176
5.1. Unilateralitatea actului administrativ	176
5.2. Obligatoritatea actului administrativ	180
5.3. Caracterul executoriu din oficiu	183
TITLUL IV. DESPRE ACTUL JURIDIC UNILATERAL ÎN DREPTUL CIVIL ROMÂN.....	190
1. Locul actului juridic unilateral în spațiul juridic	190
1.1. Dispoziții legale generale	192
1.2. Clasificări.....	194
1.2.1. Clasificarea actelor unilaterale în funcție de formalitatea comunicării ca și condiție de eficacitate	194
1.2.2. Clasificarea actelor unilaterale în funcție de necesitatea acceptării ca și condiție de eficacitate	196
1.2.3. Clasificarea actelor unilaterale în funcție de aptitudinea de a genera obligații	199

2. Actul unilateral ca izvor de obligații civile	200
2.1. Obligația civilă	200
2.2. Promisiunea unilaterală	202
2.2.1. Terminologie.....	202
2.2.2. Sursele de inspirație	202
2.2.3. Efecte	204
2.2.4. Natura juridică	205
2.3. Promisiunea publică de recompensă	207
2.3.1. Liminarii	207
2.3.2. Scopul urmărit de promitent	208
2.3.3. Delimitări	210
a) Delimitarea față de contractele de joc și pariu.....	210
b) Delimitarea față de propunerea adresată unor persoane nedeterminate	212
c) Delimitarea față de promisiunea de premiu	213
d) Anunțuri publicitare false care promit oferirea de premii	222
2.3.4. Mecanismul generator de obligații.....	224
2.4. Oferta de a contracta.....	227
2.4.1. Teze privind calificarea juridică a ofertei de a contracta.....	228
2.4.2. Modul de formare	231
2.4.3. Efecte	232
a) Oferta cu termen	233
b) Oferta fără termen.....	235
2.4.4. Este oferta sursă de obligații?	236
2.5. Efectele de comerț	238
2.5.1. Linii generale	238
a) Noțiuni	238
b) Raporturile substanțiale	240
2.5.2. Raportul dintre formă și efecte	243
a) Formalismul în dreptul roman	243
b) Formalismul astăzi.....	245
c) Înscrișul cambial – substitut al voinței?.....	246
d) Încorporarea dreptului în titlu. Semnificație și deosebire față de posesia bunurilor mobile.....	249

2.5.3. Funcția formalismului titlurilor de valoare	252
a) Distincția față de formalitatea de carte funciară	252
b) Caracterul abstract	254
2.5.4. Raporturile generate de titlurile de valoare.....	258
a) Autonomia tradusă prin nașterea unui drept originar	259
b) Efectele biletului la ordin	261
c) Efectele cambiei.....	263
2.5.5. Mecanismul generării raporturilor cambiale.....	265
a) Promisiunile cuprinse în înscris	265
b) Angajament unilateral.....	269
2.6. Teoria angajamentului unilateral	270
2.6.1. Viziunea dreptului german.....	273
2.6.2. Viziunea dreptului francez	274
2.6.3. Situația în dreptul român.....	276
2.7. Rolul voinței în cazul angajamentului unilateral.....	280
2.7.1. Autonomia de voință și actul juridic unilateral.....	280
2.7.2. Este voința suficientă?	283
3. Actul unilateral și drepturile nepatrimoniale	288
3.1. Drepturi care privesc identificarea persoanei	289
3.1.1. Dreptul la nume. Declarațiile privind numele.....	289
a) Stabilirea prenumelui	290
b) Stabilirea numelui de familie.....	292
c) Schimbarea numelui și/sau a prenumelui pe cale administrativă	293
d) Modificarea numelui de familie ca efect al altor acte	293
3.1.2. Dreptul la domiciliu. Declarațiile privind domiciliul	295
3.2. Recunoașterea de filiație.....	297
4. Actul unilateral și drepturile potestative.....	299
4.1. Noțiune	299
4.2. Unilateralitatea dreptului potestativ	303
4.2.1. Raportul de subordonare	303
4.2.2. Poziția juridică a subiectului pasiv	305
4.3. Limitele dreptului potestativ.....	306
4.3.1. Alternativa.....	306

4.3.2. Termenul	311
4.4. Actul prin care se exercită dreptul potestativ	313
4.4.1. Efecte	315
a) Influențarea unei situații juridice	315
b) Nașterea unui raport obligațional?.....	319
4.4.2. Trăsături	320
a) Caracterul irevocabil.....	321
b) Caracterul (ne)patrimonial.....	321
c) Act juridic supus comunicării	324
4.4.3. Controlul exercitării drepturilor potestative.....	325
a) Puterea specifică drepturilor potestative.....	326
b) Incompatibilitatea abuzului de drept cu natura dreptului potestativ.....	327
c) Situații care permit controlul	328
CONCLUZII.....	333
BIBLIOGRAFIE.....	343

CUVINTE CHEIE

Act juridic unilateral, voință, declarație de voință, fapt juridic, sursă obligațională, testament, promisiune, contract, *consideration*, cauză, interpretare voluntaristă, promisiune de recompensă, act administrativ, act al administrației, putere, putere publică, putere privată, act jurisdicțional, angajament unilateral, teorie generală a actului juridic unilateral, izvor de obligații, promisiune unilaterală, ofertă de a contracta, efecte de comerț, cambie, mecanism generator de obligații, dezechilibru patrimonial, drepturi nepatrimoniale, rolul voinței în producerea efectelor juridice, drepturi potestative, eclecticism.

REZUMAT

Prin lucrarea de față ne-am propus să abordăm actul juridic unilateral civil și să stabilim dacă acesta se pretează construirii unei teorii generale. Cu toate că este recunoscut în plan juridic și este frecvent utilizat în practică, actul juridic unilateral civil nu reprezintă un subiect des întâlnit în doctrina juridică. El este cunoscut și tratat în general prin speciile sale, deși la nivel conceptual este prezentat ca o categorie juridică aflată în opoziție cu contractul. Scopul nostru a fost să includem în analiză atât actele juridice prin care se exercită drepturi patrimoniale, cât și cele întâlnite în materie extra-patrimonială. Ne-am orientat astfel eforturile în două direcții: pe de o parte, să stabilim dacă voința unilaterală constituie izvor general de obligații civile și, pe de altă parte, dacă este posibilă construirea unei teorii generale a actului juridic unilateral în dreptul civil.

Având în vedere că analiza acestor teme presupune în mod necesar și discutarea unor subiecte tangențiale, am structurat prezenta teză în **patru titluri. Primul dintre acestea** a fost dedicat originilor actului juridic unilateral, iar preocuparea principală a fost aceea de a stabili dacă testamentul reprezintă arhetipul actului juridic unilateral civil. În acest scop, am apreciat că este necesar ca mai întâi să determinăm contururile conceptului de act juridic, prezentând anumite definiții oferite de doctrina de specialitate și referindu-ne la elementul central al actului juridic, respectiv voința. Am înfățișat și relația dintre voință și efectele juridice vizate de emitentul acesteia, iar apoi am încercat să realizăm o delimitare între noțiunile de act juridic și fapt juridic. La nivel teoretic, atât actul juridic, cât și faptul juridic sunt concepte a căror definire a născut ample controverse de-a lungul evoluției doctrinei juridice, eforturile fiind canalizate spre identificarea unui criteriu pe baza căruia să fie făcută distincția între acestea. Așadar, am apreciat ca fiind util să menționăm criteriile propuse de doctrină, pentru a descoperi dacă putem să ne manifestăm preferința spre unul dintre ele.

După clarificarea acestor aspecte, am trecut în revistă evoluția perspectivei asupra moștenirii testamentare, începând cu viziunea vechiului drept roman și finalizând cu modul în care este privit testamentul astăzi. Am constatat că în dreptul roman testamentul nu era inclus în categoria actelor juridice. Pentru romani el nu constituia altceva decât o stare de fapt mărturisită, elementul său central fiind reprezentat de instituirea de moștenitori. Testamentul reprezenta o figură ce nu putea fi tratată din punct de vedere

juridic la fel ca mecanismele care se includeau în categoria surselor de drepturi subiective. Teoria surselor obligaționale a avut ca punct de plecare reglementarea comerțului, încercând să transpună anumite situații ale vieții sociale în modele conceptuale, iar testamentul nu avea legătură cu aceste aspecte. Din acest motiv, el nu a fost menționat niciodată ca izvor de obligații.

Observând că în prezent testamentul este adeseori considerat sursă obligațională, am încercat să determinăm care este mecanismul prin care acesta produce efecte juridice. Scopul a fost de a stabili dacă acest mecanism se identifică cu procedura clasică de generare a efectelor juridice voluntare. Faptul că voința unilaterală are nevoie în acest caz de un perimetru juridic pentru a se metamorfoza în act juridic, nefiindu-și sieși suficientă, ne-a condus spre un răspuns negativ. În cazul legatului, acest context este conturat de mai multe condiții: prevederea legală, moartea testatorului, bunurile existente în patrimoniul acestuia, acceptarea legatarului. Am arătat astfel că sursa obligațiilor incluse în testament nu se identifică cu niciunul dintre aceste elemente, ci cu situația rezultată din cumulul lor.

În cadrul celui de-al doilea titlu am acordat atenție perspectivei promovate de un sistem de drept bazat pe principii diametral opuse față de cele care ne sunt comune, și anume *common law*. Astfel, am realizat o analiză comparată a surselor obligaționale voluntare, abordând mai întâi contractul, specia tipică a actului juridic. Cercetând mai apoi actul juridic unilateral, am remarcat că dreptul anglo-saxon nu este preocupat de abordarea conceptuală a acestui tip de act, pe care nu îl privește nicidecum ca sursă generală obligațională.

Discuția în *common law* se concentrează în jurul noțiunii de promisiune, relevante fiind condițiile în care aceasta poate dobândi caracter obligatoriu. Modul de perfectare a actelor juridice nu are nicio influență asupra naturii obligației generate. Așa fiind, contractul este definit prin intermediul promisiunii, iar aceasta are o semnificație diferită de cea pe care o cunosc sistemele de drept civil. La fel, anumite acte care în dreptul continental ar fi considerate unilaterale sunt asimilate în *common law* cu contractele, fiindu-le, astfel, recunoscută aptitudinea de a genera obligații. Toate obligațiile derivate din surse voluntare au, așadar, natură contractuală.

Pentru a ilustra distanța conceptuală dintre cele două sisteme de drept, am analizat un exemplu particular, respectiv promisiunea publică de recompensă. Potrivit dreptului anglo-saxon, acest act este inclus în categoria contractelor, alături de alte situații pe care dreptul continental le exclude domeniului actelor bilaterale. Dimpotrivă, în tiparul

dreptului continental susținerea că o simplă promisiune are aptitudinea de a da naștere unui contract în lipsa acceptării și chiar a cunoașterii este absurdă. Acest sistem este, de principiu, adeptul concepției unilaterale, promovând mecanismul angajamentului unilateral pentru a răspunde provocărilor practice generate de promisiunea publică de recompensă.

Efortul cercetării noastre a fost în continuare orientat înspre determinarea elementelor comune actului juridic unilateral administrativ și celui civil, reperul central al discuției fiind reprezentat de noțiunea de putere. Am analizat, prin urmare, în **cel de-al treilea titlu** al tezei, corelația dintre actul juridic administrativ și cel civil, făcând distincția esențială între actul administrativ și actul administrației. Ceea ce ne-a condus spre o astfel de analiză a fost împrejurarea că pentru perfectarea actului juridic unilateral, spre deosebire de contract, nu este suficientă o aptitudine generală, ci este necesară și una specială, pe care o putem regăsi în puterea de a emite actul. Astfel, chiar dacă la prima vedere puterea este proprie doar dreptului public, fiind specifică raporturilor de subordonare ale celor implicați, am văzut că în realitate noțiunea este întâlnită și în dreptul privat.

Ne-am propus să surprindem aspecte referitoare la personalitatea juridică dublă a autorităților administrative și să încercăm să deslușim sensul noțiunilor de putere publică și putere privată, oferind totodată anumite exemple. Punând sub reflector unele acte pe care noi le-am considerat a avea natură administrativă, am constatat că distincția actului administrativ de alte acte emise în regim de putere publică nu poate avea ca punct de pornire calitatea subiectului de drept care emite voința. Criteriul la care trebuie să ne raportăm pentru o corectă delimitare se subsumează formei de activitate care se aduce la îndeplinire prin intermediul actului.

Deși autoritățile investite, în principal, cu puterea de a emite în mod unilateral acte administrative cu caracter obligatoriu și executoriu sunt cele administrative, am arătat că acestea nu sunt singurele organe care dețin prerogativa emiterii unor asemenea acte. Puterea publică nu este un atribut exclusiv al administrației, ci este specifică tuturor autorităților publice din sfera celor trei puteri de stat. Așadar, având în vedere numeroșii subiecți de drept care pot emite acte administrative, am evidențiat că sintagmele acte administrative și acte de administrație nu sunt sinonime, acestea din urmă fiind incluse în mulțimea mai extinsă a primelor.

Descrierea corelației dintre actul administrativ și actul civil a presupus, pe lângă conturarea unei definiții a actului administrativ, și analiza condițiilor sale de valabilitate și a trăsăturilor specifice. Țelul nostru a fost să găsim punctele de întâlnire ale celor două materii și să descoperim dacă diferențele dintre cele două tipuri de acte justifică abisul creat între ele sau dacă sunt doar înșelătoare. Asemănările pe care le-am identificat în privința trăsăturilor actului ne-au demonstrat că nu se poate susține existența unei prăpastii atât de adânci între cele două figuri juridice analizate.

În cuprinsul **celui de-al patrulea titlu** al studiului nostru am analizat actul juridic unilateral în dreptul civil român, cercetarea fiind efectuată pe două paliere. Pornind de la reglementarea în vigoare, ne-am referit mai întâi la actele unilaterale care își arogă aptitudinea de a genera obligații juridice, acestea constituind baza discuției referitoare la angajamentul unilateral. În acest scop, s-a impus necesitatea tratării celor două figuri juridice expres prevăzute de lege în categoria actului unilateral ca izvor de obligații, respectiv promisiunea unilaterală și promisiunea publică de recompensă. Acest context a reclamat și abordarea unor aplicații precum oferta de a contracta și efectele de comerț.

Am apreciat necesar să trecem în revistă teoriile avansate de cele două mari sisteme de drept continental (german și francez) cu privire la angajamentul unilateral, pentru ca în final să surprindem situația din dreptul român. Am văzut că interogația asupra potențialului angajamentului unilateral de a genera raporturi obligaționale a primit răspunsuri din cele mai variate. Toate aceste dezbateri ne-au ajutat să înțelegem problematica referitoare la existența și definiția angajamentului unilateral și ne-au permis să oferim un răspuns la dilema aptitudinii actului juridic unilateral de a constitui sursă generală de obligații. În acest context, nu am putut să ignorăm rolul pe care voința îl joacă în producerea efectelor juridice. Am demonstrat că voința unilaterală nu are aptitudinea de a produce singură efecte obligaționale oricând și în orice condiții, fapt ce nu este însă de natură să nege existența angajamentului unilateral. Acesta există, însă abordarea sa trebuie făcută dintr-o altă perspectivă.

De cealaltă parte a discuției s-au situat actele unilaterale care reprezintă un mod de exercitare a unor prerogative ale autorului voinței cu privire la care acesta poate dispune în mod liber. Aceste acte au constituit baza discuției referitoare la actele prin care se exercită drepturile nepatrimoniale și drepturile potestative. Analiza lor a fost indispensabilă pentru demersul nostru de a stabili dacă elementele comune actelor juridice unilaterale sunt suficiente pentru a clădi o teorie generală. În materie

extrapatrimonială, plecând de la exemple practice, am încercat să identificăm nu doar rolul pe care îl joacă voința în producerea efectelor juridice, ci și posibilitatea degajării unor elemente de generalitate.

Am constatat că actele unilaterale emise în această materie se aseamănă extrem de mult cu actele administrative din perspectiva procedurii de formare. Faptul că cerințele prevăzute de lege și procedurile stricte care trebuie urmate pentru perfectarea actului diferă fundamental în funcție de dreptul la care se referă a scos în evidență că, deși în discuție rămâne un act unilateral, el variază tot timpul. Elementul comun este manifestarea unilaterală de voință din partea unei persoane, dar, în rest, condițiile și conținutul actului diferă de la caz la caz. Am apreciat că aceasta este o dovadă a faptului că eclectismul din această materie nu permite decelarea unui numitor comun.

Referitor la actele prin care se exercită drepturile potestative, scopul nostru a fost să stabilim dacă eterogenitatea specifică acestei materii împiedică sau nu stabilirea unui ansamblu de reguli care să le fie invariabil aplicabil. Am văzut că nici regimul juridic al acestora nu poate fi stabilit cu precizie. Astfel, chiar dacă am reușit să decelăm anumite elemente ce aparțin tuturor actelor juridice prin care se exercită drepturile potestative, este imposibil ca pe baza lor să determinăm un set de norme care să guverneze întreaga categorie a acestor acte. Prin urmare, am observat că actele prin care se exercită drepturile potestative nu constituie o specie juridică omogenă.

Am concluzionat că impresia conform căreia în privința actelor juridice ar exista un trunchi comun și două ramuri este falsă. În realitate, orice voință juridică nesusceptibilă de a avea valoarea unui contract este aruncată în categoria actului juridic unilateral. Or, având în vedere că, de principiu, legea nu acordă unei astfel de voințe competența de a genera raporturi obligaționale, este impropriu să analizăm actul unilateral în contrast cu contractul. În plus, actul unilateral trăiește doar prin speciile sale și reprezintă astfel o noțiune reziduală și eclectică. Singurul element comun tuturor actelor juridice unilaterale este manifestarea unilaterală de voință. În rest, condițiile, mecanismul de formare și efectele variază de la o situație la alta, făcând imposibilă decelarea unui numitor comun. Aceste aspecte ne-au determinat să conchidem că nu este posibilă construirea unei teorii generale a actului juridic unilateral.